

A erudiendos, idque magna argenti impensa, seipfos aut neglectos habent, nec ullius dignitatis esse curant. An igitur turpe non est, cum seruus decem millibus denariorum aestimatus uideatur, dominum ne uno quidem dignum existimari? sed quid inquam uno? ne ille quidem, si gratuitam seruitutem polliceatur, qui eum recipiat, reperiet quenquam. quid item? an non e rebus omnibus seipfos tantummodo ignobiles reddunt? nam, cum se nullis artibus instituendos curent, in genere animantium rationis experti non nullas studijs, quibus uis arti similis inest, erudiendas statuunt, seruum, si segnissimus sit, & artis expertus, nihili faciendum arbitrentur, curam nec preceptorum, nec rei ullius reiciant, sed operam dent, ut haec omnia quae optima sint, quoad eorum natura patiatur, ipsi uero ne sibi quidem inesse animam intelligentes, semetipfos ex omni parte negligant, haud sane dubium relinquitur, quin seruis, & istis quidem abiectis se similes efficiant. Quocirca huic hominum generi iure id obijciendum putarim: o bone uir domus tua bene se habet, & serui omnes, et equi, & canes, & praedia, denique, quae quae possides, istis bene est, tui uero ipsius cura nulla habet. recte igitur uterque & Demosthenes & Diogenes: quorum alter oues aureo uellere operas eos uocat, qui diuites istidemque rudes sint: alter eosdem sicut in praecipitio natae assimulandos arbitratur. ut enim eius fructum non homines, sed corui graculique depascuntur, sic talium diuitum opes nihil profunt bonis ciuibus, sed ab adulatoribus absumi cernuntur. qui tamen post, si forte locupletis res omnis consumpta sit, huic forte occurrentes, cum eius cognitionem dissimulent, sine salutatione pretereunt. Qua de re nec ille inelegans, qui huic locupletum generi similitudinem cum fontibus esse ostendit. quando quidem hos, cum forte humore omni exhausti sunt, qui ante ab istis aquari solebant, mox abducta ueste permungunt. Illud igitur non ab re putandum, quisquis non alia re, sed tantum diuitijs efficit, ut sit undique conspicendus, hunc, simul ac diuitijs priuatus sit, a ceteris etiam rebus destitui, quae ei partem operum gratia fuerant. nam quid est, cur his ita non eueniat, quando nullum e bonis proprijs possident, sed alienis semper, & a fortuna tributis gloriantur?

Aduersus eos, qui nobilitatem generis ostentant, & in eos Themistoclis, & Anacharsidis

Scythae preclara sententia. Cap. III.

Non desunt autem, quibus hoc idem eueniat. nam, qui se splendore generis efferunt, istis quoque, cum bonis careant, quae propria sunt, ad ipsum genus ostentandum confugiunt, cum ne id quidem intelligant, splendori generis, quo admirabiles uideri uolunt, perinde ac ciuitatem numismatis usu uenire, quae cum apud eas ipsas ciuitates probata plurimum ualeant, apud alias tamen gentes & adulterina haberi, & nihili fieri cernuntur. qua de re non inepte dictum uidetur.

C Neque te in sublime generis extulit decus,

Neque me, dum nil habui, aluit genus.

Preclarus igitur, ut inquit Plato, thesaurus sunt maiorum uirtutes, sed preclarius, posse illud Sthenel maiores superat uirtutis gloria nostra. (obijcere,

Si quam enim generis decus utilitatem affert, eam esse putandum est, inde nobis studia moueri emulandi uirtutum exempla, quibus maiores illustrati sunt: ne, si longe ab his egregia illa uirtutis laude superemur, hoc illis dolor est, si modo sensus est uita defunctis, nobis dedecus afferat. quod etiam eo maius habetur, quo nobilitas magis elucet. Nam, quisquis inscius idemque genere obscurus est, eum saltem fructum e suo genere capit, ut, quicquid in eo uitae est, id multorum cognitionem effugiat: quos autem splendor sic illustrat generis, ut ne uitia quidem latere permittat, quem fructum istis decus generis affert, nisi ut, cum miseri sint, noti etiam esse cogantur, cumque suo se genere indignos reddant, grauius & accusentur, & uituperentur? Itaque quisquis splendorem praedicat generis, cum ipse rudis atque iners sit, is, quicquid in se uitae habet, id minus uenia dignum esse declarat. homines enim, quos humile genus obscuros reddit, non aequae atque istis, quos splendidum illustres efficit, inquisitione explorati iudicantur. sed illis, quamuis mediocris sua sit uirtus, igno-

D scimus tamen, eosdemque etiam comprobamus, quod istorum deest uirtuti, ignobilitati ascribentes: hos uero, nisi eam laudem adepti sint, quae digna sit maiorum uirtutibus, etiam si longe ceteris praestare uidentur, nulla tamen admiratione dignos esse putamus. Ex quibus rebus intelligitur, nisi quis admodum uecors sit, artes nobis esse suscipiendas, easdemque tractandas. quae res efficit, ut, siue quis nobilis sit, suo dignus genere uideatur, siue ignobilis, ipse suum genus illustret, antiquum illum imitatus Themistoclem, qui, cum ei olim genus probro obijceretur, Ego, inquit, posteris meis lucem excito, & meum ex me genus ortum habet, tuum uero in te desinit. Notus etiam est Scythae ille Anacharsis, quae & admirabilis apud omnes sit, ut sapiens appelletur, quamquam barbarus erat: qui & ipse, cum olim sibi barbariem exprobrari audiisset, tum inquit: Patria mihi dedecori est, tu uero patriae. ut his uerbis belle hominem reprehenderet, qui, cum nulla laude dignus uideretur, se illustrem splendore patriae praedicabat. Si igitur rerum euentus paulo diligentius animaduertas, reperies non ciuitatum splendorem, gloria attulisse ciuibus, sed contra & uirtutes ciuium, & eorum in artibus praestantiam nomen decusque ciuitatibus peperisse. Quis enim Stagiras celebret, nisi haec lumen ab Aristotele accepissent? Quis Solos extollat, nisi his praestantes uir Aratus & Chrysiippus eluxissent? Unde athenarum gloria tam longe lateque propagata est? non soli fecunditate, quod tenue satis esse scimus, sed laudibus uiro- rum, qui eo

Illogici.

a 3 loco

loco nati complures ijdemq; præstantissimi gloriam suam patrię impertiti sunt. Hoc autem dilu- **E**
 cide uerum esse cognosces; si tibi in mentem ueniat Cleonis & Hyperboli, qui talem fructum
 ex nobilitate Athenarum ceperunt, qualem uita, ut famosa sint, expostulant.
 Dicta sues fuit olim gens Bœotia uecors, inquit Pindarus. idem rursus,
 Si Bœotium edamus suem. Hęc ille, cum uellet rudis gentis infamiam suo carmine breuiter
 absoluere.

De spernenda corporis forma, nisi artibus & scientijs sit ornata. Cap. V.

Igitur, qui Atheniensibus leges tulit, dignus laude uidetur, quod lege prohibuit, ne quis pa-
 trem aleret, qui filium artibus erudiendum non curasset. Nam, cum eo maxime tempore artes
 petendæ sint, quo formosissima nostra corpora cernuntur, plerisque cōtingit, ut, cum se forma con-
 spicuos intelligant, omnem animæ suæ curam spernant, atq; reiiciant: Post aut cum iam eos pœ-
 nitet, id frustra queruli dicant, utinam forma, quæ me perdidit, male pereat. ijdemq; tum uenit in-
 mentem Solonis illud, quo præcipit nihil magis esse spectandum, quàm uitæ finem. Itemq; sene-
 ctutem accusant, cum seipos debeant, Euripidis uero præceptum laudant, Non temperatis esse
 formam supra quàm mediocrem petere. Satius ergo putandum est adolescentes suam formam
 uernos flores imitatum cognoscere, eamq; breuem uoluptatē polliceri, itaq; & Lesbiam esse lau- **F**
 dandam, cum inquit: Formosus tantus est, quantus in cernendi sensum cadit: Probus uero
 idem procerus & formosus est. Et parendum Soloni, qui hoc idem sentire uidetur: contra au-
 tem senectutem, quæ aptiori & uestitu & domicilio eget, & mille alijs rebus, tanquam aduersus
 tempestatem imminuentem præparare se quemq; debere exemplo boni gubernatoris, qui & pro-
 cellas præsentit futuras, & sese multo ante parat, ut earum impetum sustinere possit. siquidem mi-
 serum est Homeri illud, Rem excors intelligit actam. Quis igitur fructus ex formoso eodemq;
 rudi adolescente capi potest? an ad bellum utilis est? sed potius eiusmodi adolescentibus Poetę
 illud modo nominati non ab re obijciendum putarim.

At tibi connubij tractantur mollia facta.

Ito demum, rerumq; tibi sit cura tuarum.

Item de Nereo idem Poeta,

Ad Troiam uenit forma præstantior unus,

Verum mollis erat. qua de re eius semel tantum in enumerandis Græcorū nauibus Poeta me-
 minit, quò indicaret, ut mea fert sententiã, formæ nullam utilitatem esse, nisi res ad usum uitæ ne-
 cessaria illi adiuncta sit. Nec uero audiendi sunt miseri quidam, qui diuitias fructum esse formæ
 audent dicere. quæstus enim, qui & libero dignus, nec laudis expers, & stabilis sit, ex arte fieri po- **G**
 stulat: quem uero formosus ex suo corpore facit, is turpis est, & semper ignominia habendus. Itaq;
 ò adolescentes audite, moneo, uetus illud præceptum, uestramq; in speculo effigiem interdum in-
 spicite: ut, siue quis uestrum se forma egregium iudicet, idem operam det, ne minori animę laude
 præcellat, turpe existimans formosum corpus rudis animę domiciliū esse: siue se corpore cernat
 deformi, eo magis elaboret, ut animæ præstet pulchritudine. quò canere illud Homeri possit,

Est alius, cui parua quidem sit gratia formæ,

Sed tenuem formam uerbis Deus ornat, & illum

Cernere dicentem cunctos iuuat, ora pudore

Suffusum placido: hic reliquos supereminet omnes:

Hic urbe incedit gaudens. sibi quisq; uidetur

Inspexisse Deum, dum lumina figit in illum.

Ex quibus omnibus nulli dubium relinquitur, nisi quis planè amens sit, quin neq; superbia ge-
 neris, neq; opum gloria, neq; fiducia formæ, contemnenda artium studia sint. Hęc disseruisse sat
 erat: sed fortasse non incōmodum est addere Diogenis quendam ueluti nō reticendum epodū. **H**
 hic cum apud quendam epularetur, qui nulli rerum suarum studio, aut diligentia deerat, nullam
 uero sui ipsius curam habebat, excreans Diogenes undiq; circūspexit, quò inspueret, ac tandem
 bene agi putauit, si ceteris rebus parceret, ipsum uero dominum conspueret. qui cum indignatus
 esset, causamq; facti quæreret, tū inquit Diogenes, nihil tam in tota domo neglectum, q̄ tu mihi
 uisus es. siquidem parietes omnes egregijs picturis ornatos inspiciam, pauimentū ex tessellis tam
 præciolis extructum, ut simulachra Deorum ex sese expressa representēt, uasa omnia pura ac ni-
 tentia, lectum & eius fulcra miro artificio elaborata, te uero harum rerum dominum cernam ex
 omni parte neglectum: solent aut homines loca, quæ uilia maxime neglectaq; sint, quò expuant,
 eligere. Itaq; ò adolescentes ne patiamini uos eiusmodi esse, ut quispiam uos conspuēdos putet,
 neue uobis esse cætera omnia pulcherrima conspiciantur: quāquam raro euenire uidemus, ut in
 eodem nobilitas, diuitiæ, forma reperiantur, quæ etiam si interdum concurrant, turpe tamē uos
 in eo contemptu haberi, ut cæteris rebus exceptis, uos tantummodo conspuamini.

Aduersus Athletas, bonorum diuisio. CAP. VI.

Agite igitur ò adolescentuli, qui & me differentē audiistis, & ad artes cōcitati estis, caute:
 ne quispiam fallax & impostor sic animum uestrum præstringat, ut uos ipsos sinatis in stu-
 dium

A dium uel prauæ, uel inanis artis deduci. illud quæ intelligite, quæcunque hominum studia ad usum uitæ non pertinent, eorum nullum artem esse. Sed in ceteris id ipsum uos cognoscere arbitror: ut in iaciendis tessæris, ut in studio uel ambulandi super tenues funiculos, uel uoluendi se raptim in gyrum sic, ut offundantur caligines. qualia Myrmeciadis Atheniensis & Callistrati Lacedæmonij studia fuere. Athleticam uero, tantummodo suspicor, ne & uiribus corporis & populari gloria proposita aliquem uestrum decipiat, ut artibus ipsam præferendam putetis. quandoquidē & apud maiores argenteis donis quotidie celebratam, & æque, ac armis optimos, honoratam intelligimus. Eam igitur ob rem satius est uos aliquam in hoc genere studij præmeditationem habere. fallitur enim facile quisque, qui rem deliberandam non præmeditatus suscipit. Hominum igitur genus ò pueri partim cum Dijs, quod rationis particeps est, partim cum belluis, quod mortale, communicatum est. uos ergo communicationis meliori parte electa, dare bonis artibus operam debetis. quas si consequemini, quod in bonis maximum est, adepti eritis. sin minus, non tamen uos inertissimis belluis pudebit esse deteriores. Athleticum uero studium quisquis sequitur, id nisi consequatur, turpissimum est: si uero consequitur, non tamen belluis melior efficitur. Quis enim leone aut elephanto fortior? quis lepore celerior? Quis item est, qui nesciat & Deos ipsos nulla de re, præterquàm artibus, esse laudatos? & homines præstantissimos diuinis honoribus celebratos, non quia bene uel in stadijs cucurrerint, uel discum in sublime iecerint, uel luctam exercuerint, sed artium beneficia in homines cõtulerint? Æsculapium quidem & Bacchum, siue prius homines fuerint, siue Diij à prima origine sint, maximis honoribus prosequimur & celebramus: alterum, quod medici nã peritus est: alterum, quod homines colendæ uitis artem edocuit. quod si mihi non credis, Dei certe Pythij te mouebit auctoritas, qui & Socratem omnium sapientissimum pronunciauit, & Lycurgum salutans his uersibus affatus est.

Te mea conspicio uenientem ad templa Lycurge,
 Quem chorus omnis amat Diuum, quem Iuppiter ipse.
 Sisne Deus. dubito, uel sis mortalis habendus:
 Sed potius te spero Deum Numenque Lycurge.

Idem Deus Archilocom, quanquam uita defunctum, non mediocri honore dignatus est. cum enim, qui illum occiderat, ingredi in templum uellet, eo carmine deterruit Deus,
 Vatem occidisti, à templo procul ito profane.

At uero tu mihi uicissim narra, quæ Dijs unquam cum Athletis alloquia fuerint. quod non facies: siquidem, quid dicas, non habes. sed fortasse testem, quasi non fide dignum, reijcies: id enim indicare uideris, dum in testimonia uulgi orationem uertis, & gloriam petis ex eodem. quanquam scio te, siue ægrotes, non medicorum uulgo, sed paucis quibusdam, & ijs quidem arte medendi præstantissimis curandum traderes. siue nauiges, non cuiuslibet nauigationis ministro, sed uni gubernatori commendares. denique & in paruis eandem rationem haberes. nam, si fabrile opus petas, fabro crederes: si calceos, futuri. si igitur hæc ita sunt, cur, cum de rebus maximis causa agitur, te iudicem ipsum constituis, uiros autem te sapientiores reijcis? sed ut in præsentia Deos præteream, audi, quid de Athletis Euripides.

Cum mala innumera per Græciam serpent,
 Nullum deterius Athletarum studio est.
 Qui primum sibi nec parare diuitias
 Patiuntur, dum possunt. quo enim modo,
 Quisquis est gulæ deditus, uentrique indulget,
 Diuitias parabit, ut alat familiam?
 Deinde nec se egenos, parare ue rebus

D Aduersis. nam in malis diu uersati
 Moribus, res duras pro desperatis habent.

Rursus eundem, si placet, audi, quam inutilem omnem Athleticam partem dixerit.
 Quis lucta præstans, quis pedibus celer,
 Quis bene uel discum extollens, uel maxillam
 Percutiens, patriam seruaui coronam?

Quod si minutiora desideras, audi quæ rursus ille.
 An cum hoste pugnabunt, dum manibus
 Discos habent? an clypeis, cum è patria
 Expellent, pedes dum cursu fatigant?
 Nullus. hæc fatua sunt, si ferro conferas.

Quod si quis Euripidem, cæterosque eius generis auctores contemnat, philosophos uero iudices statuendos arbitretur, ex his etiam omnibus quasi uno ore loquentibus audiet uitio dandam esse Athleticam. Nec eam uero ab ullis unquam medicis laudatam nouimus. quandoquidē illud primum apud Hippocratem leges: Affectio Athletica non est secundum naturam: melior est salubris habitus. deinde & apud cæteros præstantes medicos, qui post illum fuere, hoc idem reperies.

Isagogici.

2 4 Sed

Sed omnino testium fide rem agi nolebam: hoc enim potius oratoris est, quam hominis ueritatē E
colentis. quia tamen aliqui ad popularem laudem confugiunt, inanemq; gloriam ex uulgo pe-
tunt, studiumq; propositū externis rebus remotis contemplandum negligunt, iccirco testes hoc
quoque loco adhibere cogor, ut hi ne in hac parte quidem se nobis potiores intelligant. itaque
Phrynæ illud commemorandum occurrit. Cum olim in conuiuio quodam talis ludus celebrare-
tur, ut per uices inter conuiuas, quicquid libebat, imperare liceret, illa, cum cæteras mulieres tum
anchusa, tum cerussa, tum etiã fūco pictas cerneret, iussit aquam afferri, eamq; manibus hauſtam
sibi fœminam quãq; ad faciem admouere, mox linteo protinus eam detergere. quod cum ab illis
omnibus, & à Phryna ante alias actum esset, cernere erat faciem cæteris quidem fœminis conti-
nuo maculis repletam, ut laruas te uidere diceres, Phrynæ uero formosiore redditam: quippe
quæ non fucata erat, sed suapte natura formosa, nullaq; arte ad formam egebat. Quemadmodum
igitur uera pulchritudo tunc optime exploratur, cum ipsa per se sola est cæteris omnibus remo-
tis, quæ foris assumuntur, sic Athletæ studium perpendere solum oportet, uidereq; an ullam uti-
litatem uel publice ciuitatibus, uel priuatim Athletis ipsis afferat. Cum igitur bona, quæ in rerum
natura continentur, alia animi sint, alia corporis, alia exteriora, nec præter hæc ullum aliud bono-
rum genus excogitari possit, nulli dubium est, quin ne in somnis quidem ullius ex bonis animi F
participes Athletæ sint. quando quidem ne quidem, an animum habeant, intelligunt, ne dum ra-
tionis participem eum esse sciant. nam, cum & sanguinis, & carnis mole se onerent, animam su-
am quasi largo cœno suffocant, atq; obruunt, ut nihil paulo reconditum intelligere queant, sed
amentes perinde, ac belluæ, sint. At hi fortasse instabunt, seq; alicuius è bonis, quæ ad corpus atti-
nent, auctores esse contendent. sed quod erit illud: an sanitatem, in eo genere bonorum pulcher-
rimam, id esse dicent: imò, qui in maiori uitæ periculo sit, ex uitioso scilicet corporis affectu, repe-
ries neminem, si quidem Hippocrati credas, à quo bonus ad summū habitus periculosus dictus
est, quem tamen isti affectantur. quin etiã illud & ab eodem recte scriptum est, & ab omnibus
probatum habetur, Sanitatis studium citra & cibi satietatem, & rerum omnium tarditatem posi-
tum esse. Athletæ uero sic contra præceptum id agunt, ut plus iusto se & in laboribus corporis re-
tineant, & cibi impleant, & omnino, quidquid senex ille præcepit, Bacchantium more insanien-
tes contemnant. ille enim, cum salubrem uictus rationem præcipere constituisset, sic scriptum re-
liquit: Labores, cibi, potiones, somni, uenüs, omnia moderata. isti uero & gymnasia quotidie si-
ne modo fatigant, & cibi sic utuntur, ut eos uisæpe ingerant, & ad mediam noctem producant,
ut Homeri illud iure in eos dicendum arbitrer.

Noctem Diu reliqui totam, milesq; trahebat

Defessus, placido resoluti membra sopore.

Sed nullus miseris Athletas somnus habebat.

In somnis autem eam moderationem adhibent, quæ cæteris uitæ suæ partibus proportionem re-
spondeat. nam, cum alij, qui secundum naturam uiuunt, à muneribus suis delistunt, cibumq; pe-
tunt, tunc Athletæ à somno excitati, exurgunt: ut eorum uitam sues imitatam dicas, nisi sues neq;
immodicis uterentur laboribus, neq; uisæpe cibis explerent, quod utriq; in Athletis nouimus. adde, qd
iisdẽ terga rhododaphnis dirupuntur. ad hæc autẽ, quæ ab antiquo Hippocrate dicta retulimus,
illud item ab eodẽ scriptore præceptum habemus: Multum & subito uel implere, uel exinanire,
uel calefacere, uel refrigerare, uel modo quouis alio corpus mouere periculosum. oẽ enim mul-
tum, inquit, naturæ inimicum. Athletæ uero neq; hæc præcepta audiunt, neq; alia, quæ ut illæ re-
cte scripta reliquit, sic isti negligunt, atq; reſciunt, ut omnia agant, quæ à præceptis salubris uictus
abhorreant. Ex quibus rebus relinquuntur, ut non sanitatis studium, sed morbi potius, hoc genus
exercitiij dicendum putarim, idemq; sentire Hippocratẽ, cum inquit, Affectus Athleticus non est
secundum naturã, melior est salubris habitus. quibus uerbis Hippocrates non Athleticã solum à H
modo naturæ abhorre declarauit, sed etiã Athletici corporis affectui habitus nomen eripuit,
ut illos eo nomine priuaret qd corpori uere sano ab antiquis tributum est. siquidem habitus stabi-
lis est, uixq; mutabilis affectio, bonus uero ad summū Athletarum habitus & facile mutabilis est,
& periculosus. nam, cū neq; capax incrementi sit, siquidẽ ad summum peruenit, neq; possit in eo-
dem consistere, neq; quiescere, relinquuntur ut uiam in deterius capiat. Habes igitur qualis Athletis,
dum Athleticã tractant, corporis affectio sit. Cum uero ab eo studio cessant, deterius multo eorū
corpora affecta cernuntur. aut enim paulo post mortẽ obeunt, aut si ad prouectam ætatẽ, non tñ
ad senectutem perueniunt. quam et si attigerint, à Litis tñ Homeri nihil differunt, quando quidẽ
Claudos, rugosos, strabones conspicias illos,

Sicut. n. murus urbis machina ante cõcussus, facile quacũq; uis disijcit, dissipaturq; neq; terræ-
motũ ferre, neq; casum leuiorẽ potest, sic Athletarū corpora crebris ictibus, dũ suo utuntur studio,
debilitata, ruptaq; & languida reddita ledentibus causis quibuscũq; uel leuissimis obnoxia relin-
quunt. Oculi. n. tum sæpe circũfossi, spatio tpsis cū uires corporis resistere, ac mēbra tueri desinunt,
fluore, (Græci rheuma uocant) repleti cernuntur. Dentis itẽ, quos sæpe ante cõcussos uires interie-
cto tpe destituunt, deciduos fieri uidemus. Quin et intorti articuli infirmi reddunt, ut ullã uim uel le-
uem

Auem occurfantem ferre nequeat. & quæque siue ruptio, siue neruorum diuulsio, quam Græci spasma uocant, facile incidit. Ex quibus rebus patet, qui in ratione sanitatis magis sit, quam Athleta, miser, reperiri neminem: ut eos nomine non degenerasse iure dixeris, siue à misero, quem Græci *ἀθλιον* dicunt, athletæ nominati sint, siue communi origine ambo à miseria, quam *ἀθλιότητα* uocant, tanquam ab uno fonte nomen acceperint. Sed, cum de maximo ex bonis corporis, quod sanitatem nuncupamus, nobis disputatum sit, ad reliqua eiusdem generis bona transeundum est: quantum igitur pulchritudine præsent, intelliges, si eorum naturalem formam non modo nihil ab Athletica iuari, sed etiam eorum plures, quibus ante satis apta esset membrorum compago, à Gymnastis exceptos, saginatosque, & in molem carnis, ac sanguinis auctos, in diuersam formæ rationem traductos uideas. eorumque nonnullis, & ijs maxime, qui pancratio, aut cæstu decerant, faciem ex omni parte deformem, uisumque horribilem cernas. sed cum membrum aliquod planè abruptum est, aut intortum, aut effossi oculi, tunc, opinor, tunc, inquam, maxime pulchritudo, quæ fructus Athletici studij est, perspicua euidensque efficitur. Hæc igitur, dum se in suo studio retinent, sibi ad pulchritudinem parant. Cum uero ab eo dimissi sunt, tum & reliqua corporis sensoria pereunt, & membrum quodque, ut ante dictum est, distortum uarijs modis corpus informe reddit. Sed in cæteris fortasse, de quibus modo disseruimus, Athletæ cedent: quod uero reliquum est corporis bonum, quod uires appellamus, id sibi uendicantes instabunt, (hoc enim est, quod mihi uideri uideor) idemque cæteris omnibus præualere profitebuntur. sed ò Dij immortales, quænam sunt eæ uires, quas isti sibi uendicant: aut ad quod uitæ munus utiles: an ad agros colendos: sed ò quàm bene & fodere, & metere, & quidquid aliud, quod ad agriculturam attinet, agere possunt. Sed fortasse ad belli munera obeunda. rursus igitur Euripidem accerse, ut eos suis uersibus celebret.

An cum hoste pugnabunt, dum manibus

Discos habent: uere enim

Nullus. hæc fatua sunt, si ferro conferas.

Sed forte contra frigus æstumque ualidi sunt, Herculis illius æmuli, ut una & per hyemem, & per æstatem pelle operiti uitam traducant: ut sine calceatu incedant: ut sub dio dormiant: aut humi cubent: quin potius ad hæc omnia imbecilliores nuper natis infantibus cernuntur. Quid igitur reliquum est, in quo hi suas uires ostendent: aut quid est, ex quo superbi incedant: certe non eo, quod uel sutores, uel edificatores, uel fabros materiarios in palæstra substernere, aut in stadio possunt, sed eo fortasse, quod, dum se in puluere uersant, dies absumitur. At eadem gloria & perdices & coturnices efferrî licebit, quando quidem & ipse totum diem cæno se proluentes consumunt. Sed per Iouem Milo ille Crotoniata immolatum taurum humeris susceptum olim per stadium gestauit. ò incredibilem amentiam, quando ne id quidem intelligunt, quod eiusdem uictimæ corpus paulo ante, cum adhuc uiueret, anima sua gestauit, idque longe facilius, quam Milo, ut illa currere etiam sub onere posset, quæquam præ Milonis anima nullius erat dignitatis. sed & genus mortis, quam ille obiit, quàm amens esset, declarauit. Nam, cum olim in iuuenem quendam ligna interiectis cuneis scindentem incidisset, eumque irridens à munere suo abduxisset, ipse solis iniectis manibus ligni partes utrinque apprehendens, ausus est eas in diuersa diuellere: sed in primo conatu totis exhaustis uiribus, ligni quidem partes utrinque usque eò difraxit, ut dimissi cunei deciderent, operi uero perficiendo non suffecit, sed diutius renixus, tandem uictus est: nec tamen manibus eripiendis consuluit: quæ à ligni partibus in se recurrētibus sic attritæ sunt, ut post Miloni miseram mortem inferrent. Quàm magnum igitur fructum caput ex mortuo gestato tauro, quo minus in mali quidquam incurreret: quàm bene res Græcorum publicas, dum cum Barbaro bella gerent, hic Milonis in tauro labor, non Themisto clis seruauit sapientia: qui ut recte primum oraculi sententiam affecutus est, sic talem deinde se imperatorē præstitit, qualem tanti imperij ratio postulabat: Sapientis enim consilium unum multorum manus superat, Inscitia uero, cum semper per se mala sit, iuncta armis peior est. Ex ijs igitur, quæ dicta sunt, iam satis patere arbitror, nullam uitæ partem reperiri, quæ ullam ab Athletica utilitatē capiat. Athletas uero nec ipsos ullam sibi è suis actis dignitatem parere inde, opinor, cognoscetis, si uobis eam narrem fabulam, quam non inelegans quidam græcis uersibus expressit. quos dicam sic, ut res possit intelligi.

Si Iouis sententia cunctis animantibus

Communis esset uiuendi ratio

Sic, ut olympijs dicatus præco

Non solum homines ad certamen uocaret,

Sed & ceteris mandaret animalibus,

Vt in stadium uenirent, idem, nullus,

Opinor, homo ferret coronam, sed in

Dolicho (quasi longo curriculo dicas)

Superior alijs gaudebit equus:

In stadio lepus sibi primas assumet:

In diaulo (quasi in ambitum curriculo.
 Deflexo dixeris) uictoriam feret
 Caprea. ita relinquetur exclusus
 Homo ab omni pedum uictoria.
 O celeres uos, qui exercetis Athleticam.
 Sed nec post Herculem quisquam leone
 Aut Elephanto fortior uidebitur.
 Taurum arbitror castu coronandum.
 Asinus inquit, si calcibus contendat,
 Ante alios ibit corona superbus.
 Quare in historia, qua multa reconduntur,
 Scribetur asinus pancratio uicisse
 Homines, cum prima & uigesima
 Olympiade uisus est rudisse uictor.

Eleganter admodum fabula hac declarantur uires corporis Athletici nihil ad humana munera pertinere: quibus si nil caeteris Athletæ præstant animalibus, quod aliud reliquum erit in genere bonorum, quod isti sibi uendicent: nam nec, si quis bonum corporis uoluptatem statuatur, eius Athletis pars ulla tributa est, siue Athleticam exerceant, siue ab eadem cessarint. quandiu enim sese exercent, tandiu in laboribus & miserijs cernuntur, nec iccirco tantum, quod crebris fatigationibus rumpuntur, sed etiã, quod uise cibis explent: cum uero exercitatione deposita se in quietem receperunt, tunc pluribus corporis mutilatis membris conspiciuntur. Sed eo fortasse se laudibus extollunt, quod in congerendis opibus caeteros omnes superant: quin potius eos omnes uidere est alieno ære obstrictos, non modo dum suo utuntur studio, sed etiam dum ab eo dimissi quiescunt: ut eorum neminem reperiri liceat diuitis familie œconomo quamuis ignobili locupletiore. Sed nec hoc ipsum omnino, ab eo genere studij ditescere, quod non artem, sed exercitiũ appellamus, dignum esse putandum est: uerum eam artem tenere, quæ nusquam artificem deserat, sed ei semper assistens, etiam si in naufragium incidat, cum eo enatet: qua arte carere uidemus, & qui res locupletum procurant, & qui publicani nuncupantur, quiq; mercaturam exercent, quanquã hi maxime diuitias ab exercitijs parant. at iidem uero, si forte pecuniam amiserint, exercitationes unã perdant, necesse est. quando quidem hæc forte aliqua egent, qua se sustineant, quæ quandiu abest, tandiu renouari amissum exercitium nequit: nec uero, qui eos sceneret, reperiunt quenquã, nisi pignoribus aut hypothecis oppositis. Quocirca, si quis uestrum stabilem certumq; quæstum sibi faciendum optat, eam artem tractandam suscipiat, quæ, nisi artificis morte, finiatur. Cum artium igitur duo prima genera sint, aliæ nobiles, quæ in munere animi positæ sunt, quas liberales uocante: aliæ ignobiles, quæ labore corporis tractantur, quas mechanicas appellant, fatius existimare debetis, si uos primo genere electo aliquam ex liberalibus discatis: alię enim deferere artificem in senectute solent, in primo genere sunt Medicina, Rhetorica, Musica, Geometria, Arithmetica, Computandi scientia, Astronomia, Grammatica, Legumq; peritia: quibus adde, si placet, Plasticen, & Picturam: nam, & si utraque opificis manu tractatur, neutra tamen uiribus iuuenilis corporis eget. Itaq; ex hoc artium genere aliqua uobis ò adolentes eligenda exercendaq; est (nisi forte cui ingenium planè hebes sit) in primisq; Medendi scientia, quæ iudicio meo in eo genere præstantissima est, quod deinceps indicabimus.

† λογικὰ τῶ
 εἰσὶ τῆ συμ-
 ναι
 † βανδύσας
 πικρὰ χερσὶ
 κακπικας.

GALENI

GALENI SI QVIS OPTIMVS ME-
DICVS EST, EVNDEM ESSE PHILOSOPHV. M.

Ludouico Bellifario Medico Mutinensi interprete.

Quantum utilitatis ars differendi, philosophiæq; cognitio medicis afferat.

VT Athletæ quamplurimi sunt, qui uictoriam ferre ex olympiis optant, nullâ tamen operam, ut id consequantur, impendunt, sic multis medicis euenire uidemus: qui, cum Hippocratem laudent, & in arte medendi cæteris antepo-
nant, ipsi tamen omne aliud potius agunt, quam ut ei, quem prædicant, si-
miles efficiantur. Ille enim non minimum esse, quod in medicinam astrono-
mia conferat, admonet: & geometria. scilicet quæ astronomiâ præcedat, ne-
cesse est: medici uero, qui multi sunt, ab harum utriusq; studio usq; eò ipsi ab-
horrent, ut alios etiam id conantes coarguant. Ille idem naturam corporis,

quam totius medicinæ ordinis principium statuit, optime cognoscendam esse præcipit: at isdem
isti in ea re ita studium ponunt, ut non modo nullius ex partibus corporis substantiam, aut forma-
tionem, aut magnitudinem, aut nexum, aut quæ est cum propinquis communicatio, sed ne posi-
turam quidem noscant. Idemq; quod per genera, speciesq; ignota sit morborum diuisio, iccirco,
medicis à curandi scopis errare cõtingat, animaduertit Hippocrates, cum nos ad rationalem con-
templationem (Græci logicam uocant) adhortatur: nostræ uero ætatis medici ita ab eius studio
auerli sunt, ut eos etiam, qui in ea re operam consumant, quasi inutilia tentantes reprehendant.

Sic & ille idem Hippocrates ad præcognitionem morborum, & qui præteriere, & qui præsen-
tes, & qui futuri ægro corpori sint, multam nobis parari oportere prouidentiam admonuit: at is-
dem medici huic etiam artis parti usque adeo operam nauant, ut si quis cursum sanguinis è nari-
bus, aut sudorem prædixerit, eum & magum, & admirabilia, contraq; opinionem omnium lo-
quentem exclament: ut isdem isti multo etiam minus, si quid aliud prædictum sit, sustineant: mul-
to minus formam rationis uictus ad morbi futurum consistendi uigorem constituât, quanquam
eiusmodi rationem ciborum habendam censet Hippocrates. Quid igitur reliquum est, in quo ui-
rum æmulantur: si quidem non in dicendi grauitate, cuius laudem ille assecutus est, hi uero ita sunt
ab ea uirtute remoti, ut eorum multos uidere liceat bis uerbo in uno peccantes, quod ne intelli-
gi quidem facile potest. Quibus de rebus quærendam causam putauit, ob quam isti, quanquam
omnes uirum admirantur, à lectione tamen eiusdem scriptoris sese auertant, uel, si quis eius scri-
pta legit, non tamen ea intelligat, quæ ab auctore dicuntur, uel, etiam si intelligat, non tamen ad
eam intelligentiam exercitationem adiungat, ut disciplinam confirmet, atq; ad habitum perdu-
cat, compertum habens nos eam laudem, quæ in quocunq; rerum genere summa est, uoluntate
simul, & potentia consequi, ut, quisquis earum altera careat, eum à fine, quem expectat, frustrari
necesse sit. etenim, ne ab Athletarum exemplo discedam, aut quia carent innata corporis habili-
tate, aut quia sine exercitatione id languescere sinunt, iccirco, quod optant, id consequi non pos-
se uidemus, at illis isdem Athletis si corporis habitus dignus uictoria sit, si exercitatio reprehen-
sione careat, quid est, quod eos impedire possit, ne coronam è certamine ferât? Num igitur utri-
usq; rei inopes nostri temporis medici sunt, ut neq; facultatem, neq; uoluntatem satis dignam in
artis studium conferant: an cum alteram habeant, altera carent? Nunc igitur nasci neminem, qui
artis capax tam humanæ sit, alienum à ratione mihi uidetur, cum mundus idem sit, qui olim fuit,
anni tempora eundem ordinem seruent, Sol circuitus suos nulla ex parte mutatos percurrat, de-
niq; quæq; stella siue fixa, siue errans eandem omnino status ratione retineat. Verum rationabi-
le est tum propter malam educationem, qua temporibus his utuntur homines, tum propter diui-
tias uirtuti præpositas, uel qualis Phidias inter plastas, uel qualis inter pictores Apelles, uel qua-
lis inter medicos Hippocrates, talem hac ætate effici neminem. quanquam nobis, quibus post an-
tiquos illos nasci contigit, & ab isdem artes plurimum prouectas accipere, non paulo plus com-
modi ad artes ipsas datum est. Facillimum ergo erat nos ea, quæ ut inueniret, diu elaborauit Hip-
pocrates, breui tempore edoctos, quod uitæ supererat, id in is, quæ arti deerat, inueniendis con-
sumere. At, quisquis plus diuitijs, quam uirtuti, tribuit, artemq; non de hominibus benemerendi,
sed quæstus gratia petit, eum non licet artis finem expetere. quem si expetimus, ante ditescunt
alij, quam nos ad id, quod habemus animo, perueniamus: non enim simul possumus & pecuni-
am congerere, & arti tam magnæ operam dare: sed, qui alteram uehementius appetat, alteram
contem-

contemnat, necesse est. Quid igitur? an nostris seculis quenquam memorare possumus, qui tantū E habere cupiat, quantum satis sit ad usum uitæ necessarium? an reperiri liceat, qui non uerbis tantum effingere, sed etiam proprijs uitæ exemplis docere possit diuitiarum terminum, qui quidem sit secundum naturam, non ultra, quàm ut fames, sitis, frigus absit, progredi? sed, si quis tamē eiusmodi est, is & Artaxerxis, & Perdicae potestatem contemnet, nec unquam in conspectum huius ibit: huic uero sic agrotati, ut Hippocratis artem desideret, medebitur quidem, non tamē semper cum eo esse uolet, sed Cranonem, & Thasum, aliq̄ ad oppida multa proficiscet, ut pauperib. his locis egrotantibus curationes adhibeat: Cois hominibus ciuibusc̄ suis Polybum aliosq̄ discipulos relinquet: ipse Græciam peragrans omnem perquiret: nam eum scribere aliquid de natura locorum oportet, quam ut, quemadmodum ratione didicit, sic experimētis comprobet, eum urbes intueri proprijs oculis necesse est: nunc eam, quæ uersa ad meridiem est, nunc, quæ ad septentrionem, nunc quæ ad Solis ortum, nunc quæ ad occasum: cernere etiam, quæ humili loco, quæ uel excelsa posita sit: eam contēplari, quæ aquis obnoxia, siue eē littoribus maris superfluāt, siue de fontibus scaturiant, siue de cœlo decidant, siue ex stagnis, fluuijs uel redundant, alluatur: uisere eam etiam, quæ ad magnum flumen, quæ uel ad stagnum, quæ ad mare, aut ad montes sita est: quærere, si qua gens aquis uehementer frigidis, si qua calidis utatur, et si qua nitrosis, aluminosis uel, aut si quæ alia eius generis sunt: ad summam, ne agam de singulis, cætera omnia considerare oportet, quæ nos & ipse Hippocrates edocuit. Quas ob causas si quis talis futurus est, eum nō modo aspernari diuitias, sed etiam summo labore, atq̄ industria uti necesse est: at non licet industrium esse quenq̄, qui se aut uino obruat, aut cibis expleat, aut ueneri dedat: deniq̄ qui pudēdis, uentriq̄ indulgeat. Ex quo efficitur, ut, si quis uerus medicus est, idem sit, ut ueritatis, sic etiam temperantiæ amicus. illudq̄ intelligitur eundem esse methodi rationalis studiosum, ut morborū quot genera sint, speciesq̄, cognoscat: utq̄ in singulis illis quo pacto sumenda sit indicatio remediōrū, intelligat. atq̄ hac eadem methodo ipsam corporis naturam docemur, & quæ ex primis constat elementis, quæ tota inter se temperata sunt: & quæ ex secundis composita est, quæ & sensibilia sunt, & (ut eo nomine utar) similia appellantur: & quæ tandem ex partibus organicis expletur. quinetiā & quæ utilitas ex omni harum partium genere, & quæ actio animalibus est, ex illa eadē methodo cognoscimus: quandoquidē & eas oportet non inexploratas negligere, sed demonstratione perceptas habere. Quid igitur? an aliquid iam restat, cur medicus non philosophus sit, is, inquam, medicus, qui arti operam Hippocrate dignam impēdat: si enim, ut corporis naturam cognoscat, et morborum differentias, & præsidiorum indicationes, eum rationalem contemplationē exercere oportet, ut autem in harum rerum studio industriam ponat, retineatq̄, diuitias contemnere & temperantia uti necesse est, hic iam omnes philosophiæ partes habebit, & quæ ad differendū rationem, quam logicam: & quæ ad rerum naturam, quam physicam: & quæ ad mores, quam ethicam Græci dicunt, attinet. Nec uero timendum est, ne, qui pecuniam contemnat, & temperantiā seruet, is turpe quicquam, aut uitiosum committat: quidquid enim homines iniuste audent, id aut auaritia impellente, aut uoluptate præstringente committunt. sic & reliquas uirtutes eundem habere necesse est: quandoquidem omnes inter se cōnexæ sunt: nec potest, qui unam habet, non ceteras omnes statim habere, tanq̄ ex uno fune reuinctas. Si igitur, ut & artem primum intelligat, & eandem deinde exerceant, philosophia medicis necessaria est, haud dubium relinquitur, quin, si quis medicus est, idē omnino sit & philosophus. non enim illud demonstrationē desiderare arbitror, si quis arte medica probe usus sit, ei opus philosophia esse, cum nō desint, quos tam pecuniarū cupidos saepe uideamus, ut uenefici, non medici sint: artemq̄ in cōtrarium scopo eiusdē abusum detorqueant. Nū igitur iam de nominib. certabis, nugisq̄ contendes, ut temperatum, continentem, diuitias infra se ducentem, iustum debere esse medicum dicas, nō tamen philosophum: eundemq̄ corporum naturas cognoscere, instrumentorum actiones, partium utilitates, morborum differentias, curationumq̄ indicationes, non tamen operā disciplinæ rationali dedisse: an rebus concessis, te cōtendere de solis nominibus pudebit? at sero quidē, satius tamen, ut iam resipiscas, nec, ut graculus, aut coruus de uocibus contendas, sed in inquirenda rerum ueritate operam consumas: non enim habes, cur futorem bonum aut textorem sine disciplina & exercitatione quenq̄ effici posse neges, iustum uero aliquem, aut temperantem, aut demonstrationis peritum, aut rerū naturam scientem repente apparere dicas, quanquam neq̄ doctoris eruditione, neq̄ sui ipsius exercitatione sit usus. Itaq̄, si hoc impudentiæ est, illud hominis non de rebus, sed de nominibus alitercantis, certe nos primum studium debemus in philosophia consumere, si ueri Hippocratis æmuli esse uolumus. quod si fecerimus, nihil impedit, quo minus eo meliores efficiamur, nedum similes, si cognitis ijs, quæ ab illo bene dicta sunt, cætera, quæ arti desunt, ipsi inueniamus.